

Národní knihovna
České republiky
National Library
of the Czech Republic

Využití obsahu digitálních knihoven

Zdeněk Matušík
Národní knihovna České republiky

- Právní rámec využívání obsahu digitálních knihoven
- Perspektiva rozvoje právního rámce
- ...nejen čtení (a sledování)

Právní rámec využívání obsahu DK

- autorské právo
 - autorský zákon č. 121/2000 Sb.
 - novela AZ 2006
 - ...
 - novela AZ 2017

- správní právo
 - „informační zákon“ - č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
 - zejména ve znění účinném od 10. 9. 2015 (novela – zákon č. 222/2015 Sb.)
(*primárně ustanovení týkající se opakovaného použití informací veřejného sektoru*)
 - právní předpisy o ochraně osobních údajů
 - aktuálně zejména obecné nařízení Evropského parlamentu a rady (EU) 2016/679, o ochraně osobních údajů (GDPR)

Autorskoprávní rámec - 1

Osobnostní práva

§ 11

(3) Autor má právo na nedotknutelnost svého díla, zejména právo udělit svolení k jakékoli změně nebo jinému zásahu do svého díla, nestanoví-li tento zákon jinak. **Je-li dílo užíváno jinou osobou, nesmí se tak dít způsobem snižujícím hodnotu díla. ...**

...

(5) Po smrti autora... **Dílo smí být užito jen způsobem nesnižujícím hodnotu díla. ...**

Autorskoprávní rámec - 2

Volné dílo

§ 28

Dílo, u kterého uplynula doba trvání majetkových práv, může každý bez dalšího volně užit; ustanovení odstavce 2 a § 11 odst. 5 věty první tím není dotčeno.

§ 31

Citace

(1) Do práva autorského nezasahuje ten, kdo

...

- c) užije dílo při vyučování pro ilustrační účel nebo při vědeckém výzkumu, jejichž účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, a nepřesáhne rozsah odpovídající sledovanému účelu; ...

AVČR-ÚSaP: [Stanovisko k výkladu užití autorských děl ve školách z pohledu příslušných ustanovení autorského zákona](#) (15. 12. 2016)

Autorskoprávní rámec - 3

§ 37

Knihovní licence

(1) Do práva autorského nezasahuje knihovna, archiv, muzeum, galerie, škola, vysoká škola a jiné nevýdělečné školské a vzdělávací zařízení,

- a) zhotoví-li rozmnoženinu díla, která neslouží k přímému nebo nepřímému hospodářskému nebo obchodnímu účelu, pro své archivní a konzervační potřeby, a to v počtech a formátech nezbytných pro trvalé uchování díla,
- b) zhotoví-li rozmnoženinu díla, jehož rozmnoženina byla poškozena nebo ztracena, a o němž lze na základě rozumně vynaloženého úsilí zjistit, že není nabízeno k prodeji, nebo tiskovou rozmnoženinu malé části díla, jež byla poškozena nebo ztracena; takovou oprávněně zhotovenou rozmnoženinu může také podle odstavce 2 půjčovat,
- c) zpřístupňuje-li dílo, včetně zhotovení jeho rozmnoženiny nezbytné pro takové zpřístupnění, které je součástí jeho sbírek a jehož užití není předmětem prodejních nebo licenčních podmínek, s výjimkou sdělování díla způsobem uvedeným v § 18 odst. 2, jednotlivcům ze strany veřejnosti prostřednictvím k tomu určených technických zařízení umístěných v jeho objektech, a to výhradně pro účely výzkumu nebo soukromého studia takových osob, a zamezí-li takovým osobám zhotovit rozmnoženinu díla; ustanovení § 30a odst. 1 písm. c) a d) tím nejsou dotčena,

Autorskoprávní rámec - 4

§ 37a

Licence pro určitá užití osiřelého díla

(1) Do práva autorského nezasahuje osoba uvedená v § 37 odst. 1, která výhradně k dosažení cílů souvisejících s jejím posláním ve veřejném zájmu

- a) **rozmnožuje pro účely digitalizace, zpřístupnění způsobem uvedeným v § 18 odst. 2, indexace, katalogizace, uchovávání nebo obnovy osiřelé dílo** v podobě knihy, časopisu, novin nebo jiné písemnosti nebo osiřelé dílo kinematografické nebo audiovizuální a jde o dílo, které je součástí jejich sbírek nebo archivu, nebo
- b) **zpřístupňuje dílo podle písmene a) způsobem uvedeným v § 18 odst. 2.**

Autorskoprávní rámec - 5

§ 38

Licence pro osoby se zdravotním postižením

- (1) Do práva autorského nezasahuje ten, kdo
- a) výhradně pro potřeby osob se zdravotním postižením, v rozsahu odpovídajícím jejich zdravotnímu postižení a nikoliv za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu zhotoví nebo dá zhotovit **rozmnoženinu díla**; takto zhotovená rozmnoženina díla jím může být také rozšiřována a **sdělována**, pokud se tak neděje za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu,
 - b) výhradně pro potřeby osob se zrakovým nebo sluchovým postižením a nikoliv za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu opatří rozmnoženinu zvukově obrazového záznamu **audiovizuálního díla** slovním vyjádřením obrazové složky nebo doplněním obrazových nebo textových prostředků nezbytných ke zpřístupnění díla těmto osobám; takto doplněné audiovizuální dílo jím může být také **rozmnožováno**, rozšiřováno a **sdělováno**, neděje-li se tak za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu.
- (2) Odstavec 1 se vztahuje na dílo audiovizuální pouze v případě, bylo-li vydáno.

Autorskoprávní rámec - 6

§ 38a

Licence pro dočasné rozmnoženiny

(1) Do práva autorského nezasahuje ten, kdo provádí dočasné úkony rozmnožování děl, které jsou pomíjivé nebo podružné, tvoří nedílnou a nezbytnou součást technologického procesu, nemají žádný samostatný hospodářský význam a jejich jediným účelem je umožnit

- a) přenos díla počítačovou nebo obdobnou sítí mezi třetími stranami uskutečněný zprostředkovatelem, nebo
- b) **oprávněné užití díla.**

Autorskoprávní rámec - 7

- Hlava II – ***Práva související s právem autorským***
 - Práva výkonného umělce k uměleckému výkonu - § 74
 - Právo výrobce zvukového záznamu k jeho záznamu - § 78
 - Právo výrobce zvukově obrazového záznamu k jeho prvotnímu záznamu - § 82
 - Právo rozhlasového a televizního vysílatele k jeho vysílání - § 86

- Hlava III – *Zvláštní právo pořizovatele databáze*

§ 91

Omezení zvláštního práva pořizovatele databáze

Do práva pořizovatele databáze, která byla zpřístupněna jakýmkoli způsobem veřejnosti, nezasahuje oprávněný uživatel, který vytěžuje nebo zužitkovává **kvalitativně nebo kvantitativně nepodstatné části obsahu databáze nebo její části, a to k jakémukoli účelu**, za podmínky, že tento uživatel databázi užívá běžně a přiměřeně, nikoli systematicky či opakovaně, a bez újmy oprávněných zájmů pořizovatele databáze, a že nezpůsobuje újmu autorovi ani nositeli práv souvisejících s právem autorským k dílům nebo jiným předmětům ochrany obsaženým v databázi.

Autorskoprávní rámec - 8

Hlava III – *Zvláštní právo pořizovatele databáze*

§ 92

Bezúplatné zákonné licence

Do práva pořizovatele jím zpřístupněné databáze též nezasahuje **oprávněný uživatel, který vytěžuje nebo zužitkovává podstatnou část obsahu databáze**

- a) pro svou **osobní potřebu**; ustanovení § 30 odst. 3 zůstává nedotčeno,
- b) pro **účely vědecké nebo vyučovací**, uvede-li pramen, v rozsahu odůvodněném sledovaným nevýdělečným účelem, a
- c) pro účely veřejné bezpečnosti nebo správního či soudního řízení.

Autorskoprávní rámec - 9

Hlava IV *Kolektivní správa*

§ 97e

Rozšířená kolektivní správa

...

(4) Odstavce 1 až 3 se použijí pro oprávnění k výkonu práva na

- f) **zpřístupňování díla v nehmotné podobě**... knihovnou podle knihovního zákona jednotlivcům ze strany veřejnosti ... **podle § 37 odst. 1 písm. c)**, jde-li o dílo, které není součástí jejích sbírek...
- h) zpřístupňování zveřejněného díla na vyžádání... knihovnou podle knihovního zákona jednotlivcům ze strany veřejnosti, a to výhradně pro účely výzkumu nebo soukromého studia; toto ustanovení se nevztahuje ... na díla, jejichž zpřístupňování touto knihovnou je předmětem jiných licenčních smluv, [= EDD]
- i) zhotovení rozmnoženiny **díla zařazeného v seznamu děl na trhu nedostupných a zpřístupňování** takové rozmnoženiny díla podle § 18 odst. 2 knihovního zákona jednotlivcům ze strany veřejnosti na dobu nepřesahující 5 kalendářních roků, a to i opakovaně,

§ 97f - Seznam děl na trhu nedostupných

Správní právo – informační zákon - 1

Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění 3 novel 2016

§ 2 Povinnost poskytovat informace

(1) Povinnými subjekty, které mají podle tohoto zákona povinnost poskytovat informace vztahující se k jejich působnosti, jsou státní orgány, územní samosprávné celky a jejich orgány a **veřejné instituce**.

§ 3 Základní pojmy

(5) Zveřejněnou informací pro účel tohoto zákona je taková **informace, která může být vždy znovu vyhledána a získána, zejména** vydaná tiskem nebo na jiném nosiči dat umožňujícím zápis a uchování informace, vystavená na úřední desce, s možností dálkového přístupu nebo **umístěná v knihovně poskytující veřejné knihovnické a informační služby podle knihovního zákona**.

Evropské směrnice o **opakovaném použití informací veřejného sektoru** –

- 2003/98/ES (*zavedení institutu*)
- 2013/37/EU (*vztažení na „informace“ v knihovnách, muzeích a archivech*)

Základní implementace – novela zákonem č. 222/2015 Sb.

- **nevýdělečnost** poskytování „informací“ (**úhrada mezních nákladů**)

Správní právo – informační zákon - 2

§ 6 Odkaz na zveřejněnou informaci

(1) Pokud žádost o poskytnutí informace směřuje k poskytnutí zveřejněné informace, může povinný subjekt co nejdříve, nejpozději však do sedmi dnů, **místo poskytnutí informace sdělit žadateli údaje umožňující vyhledání a získání zveřejněné informace, zejména odkaz na internetovou stránku,** kde se informace nachází.

(2) Pokud žadatel trvá na přímém poskytnutí zveřejněné informace, povinný subjekt mu ji poskytne; to neplatí, pokud byla žádost o poskytnutí informace podána elektronicky a pokud je požadovaná informace zveřejněna způsobem umožňujícím dálkový přístup a žadateli byl sdělen odkaz na internetovou stránku, kde se informace nachází.

§ 14a - Některá ustanovení o licenční nebo podlicenční smlouvě při poskytování informací

(5) **Povinný subjekt zveřejní** způsobem umožňujícím dálkový přístup **vzor licenční smlouvy**, která může být žadatelem přizpůsobena konkrétní žádosti a použita jako návrh na uzavření licenční smlouvy.

Správní právo – ochrana osobních údajů

Obecné nařízení Evropského parlamentu a rady (EU) 2016/679, o ochraně osobních údajů (GDPR)

- ❑ „**právo být zapomenut**“ – **čl. 17** – žádost o výmaz z metadat, vyřazení obsahu ze zpřístupňování
 - uplatnění čl. **89** - Záruky a odchylky týkající se zpracování **pro účely archivace ve veřejném zájmu, pro účely vědeckého či historického výzkumu** nebo pro statistické účely
 - správce žádost posoudí z hlediska **vyváženosti**
 - ❖ **výkonu práva být zapomenut**, ochrany osobních údajů
 - ❖ **výkonu práva na svobodu projevu a informace** [čl. 17 odst. 3 písm. a)]
 - ❖ **účely archivace ve veřejném zájmu, pro účely vědeckého či historického výzkumu** [čl. 17 odst. 3 písm. d)]
 - jde-li o osobu veřejně činnou, výmaz odmítne
 - nejde-li o osobu veřejně činnou, může zejména
 - „specifické“ osobní jméno vyřadit z metadat (*nejde-li o součást názvu dokumentu*)
 - vyřadit osobní jméno z metadat, z nichž se vyhledává/jež se zobrazují při vzdáleném přístupu (*jde-li o součást názvu dokumentu – čl. 25 odst. 2 – údaje nejsou standardně přístupny neomezenému počtu fyzických osob*)
 - obsah z digitální knihovny neodstraňuje (čl. 89 odst. 3 a4)

Perspektiva rozvoje autorskoprávního rámce - 1

Návrh směrnice o autorském právu na digitálním jednotném trhu (14. 9. 2016)

článek 3 – **vytěžování textu a dat**

- „nekonzumační užití“ obsahu, k němuž má oprávněný legální přístup
- původně jen instituce výzkumu a vzdělávání pro účely výzkumu, nyní i instituce kulturního dědictví (x účel?)
- licence na zhotovení „normalizované“ rozmnoženiny
- **využití obsahu digitální knihovny**
 - ***otázka zákonného režimu „normalizované“ rozmnoženiny***

článek 4 – užití děl... při digitálních a přeshraničních vyučovacích aktivitách

- právní jistota
- povinná výjimka

Perspektiva rozvoje autorskoprávního rámce - 2

článek 5 – **uchování kulturního dědictví**

- povinná zákonná výjimka pro účely uchování děl a jiných předmětů ochrany, jež jsou trvale ve sbírkách dané instituce

článek 7(-9) – **užití děl nedostupných na trhu institucemi kulturního dědictví**

- zakotvuje oprávněnost rozšířené kolektivní správy, či domněnku zastupování
- předpoklad reprezentativnosti kolektivního správce, širokého informování
- závazek stejného „zacházení“ i s těmi, již nejsou správcem zastupování
- možnost vyloučení (opt-out)

NKČR – jednání s JUDr. Pavlem Svobodou, předsedou garančního JURI

- hlasování JURI – leden 2018
- možnost oslovit poslance EP v týdnu 18. – 22. prosince

...nejen čtení (a sledování)

Vytěžování textu a dat – příklad:

Digitální knihovna –

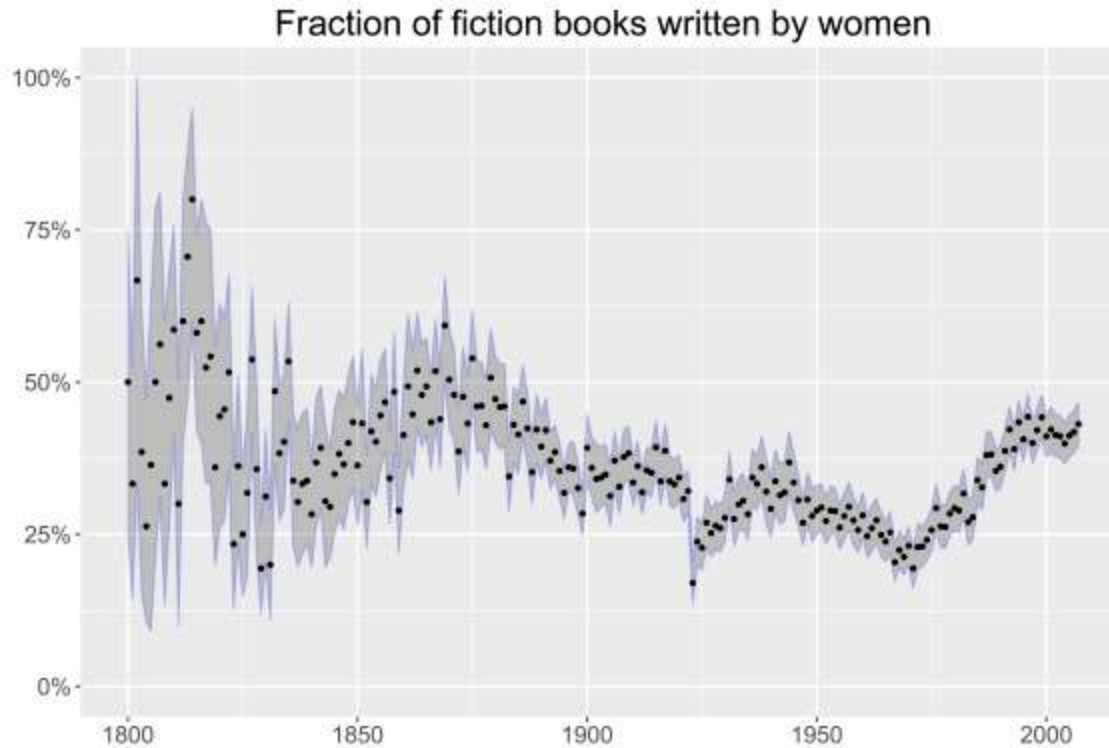
- ❖ rozsáhlý objem obsahu velkého časového rozpětí (19. – 20. stol.)
potenciál pro výzkum
- digitální humanitní obory
- sociální vědy

Příklady výzkumu zastoupení žen a mužů mezi autory a postavami v anglické beletrii (18.)19. – 20. století

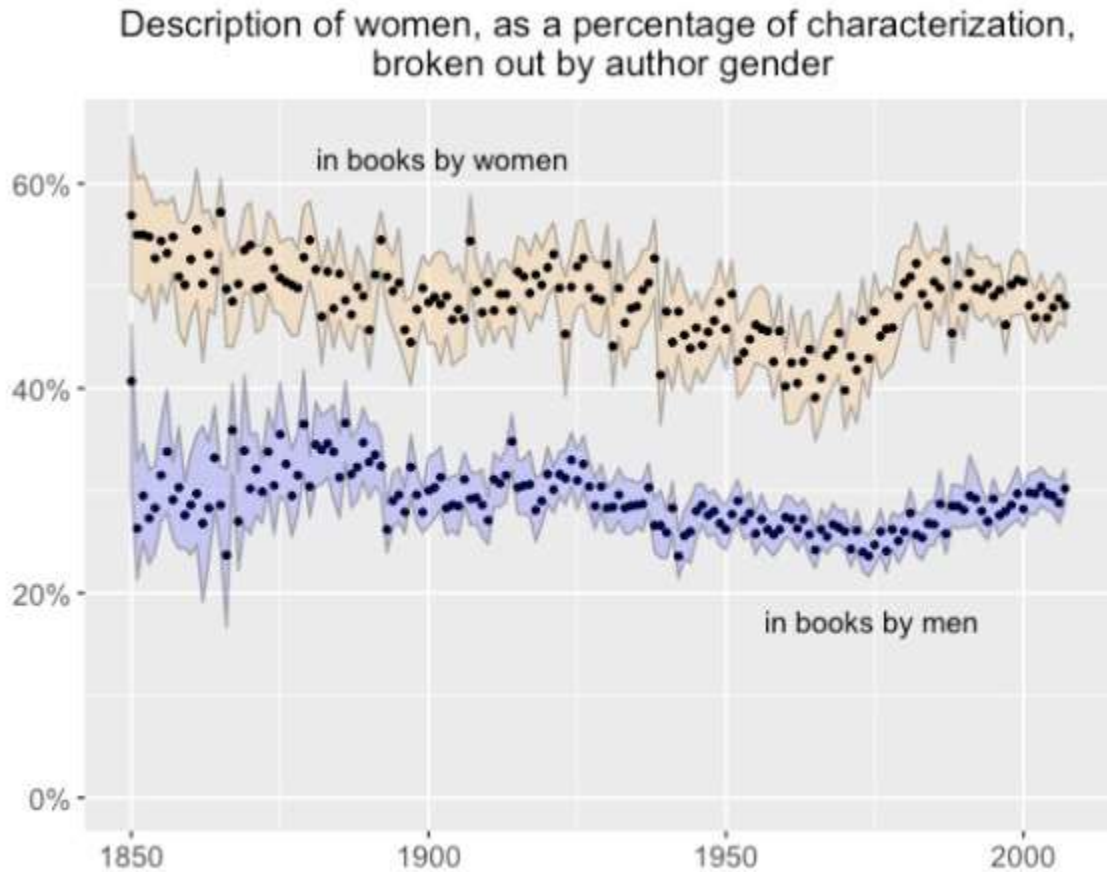
- ❖ Ted Underwood
- ❖ Chris Forster

Takové služby nabízí [Hathi Trust Research Center](#)

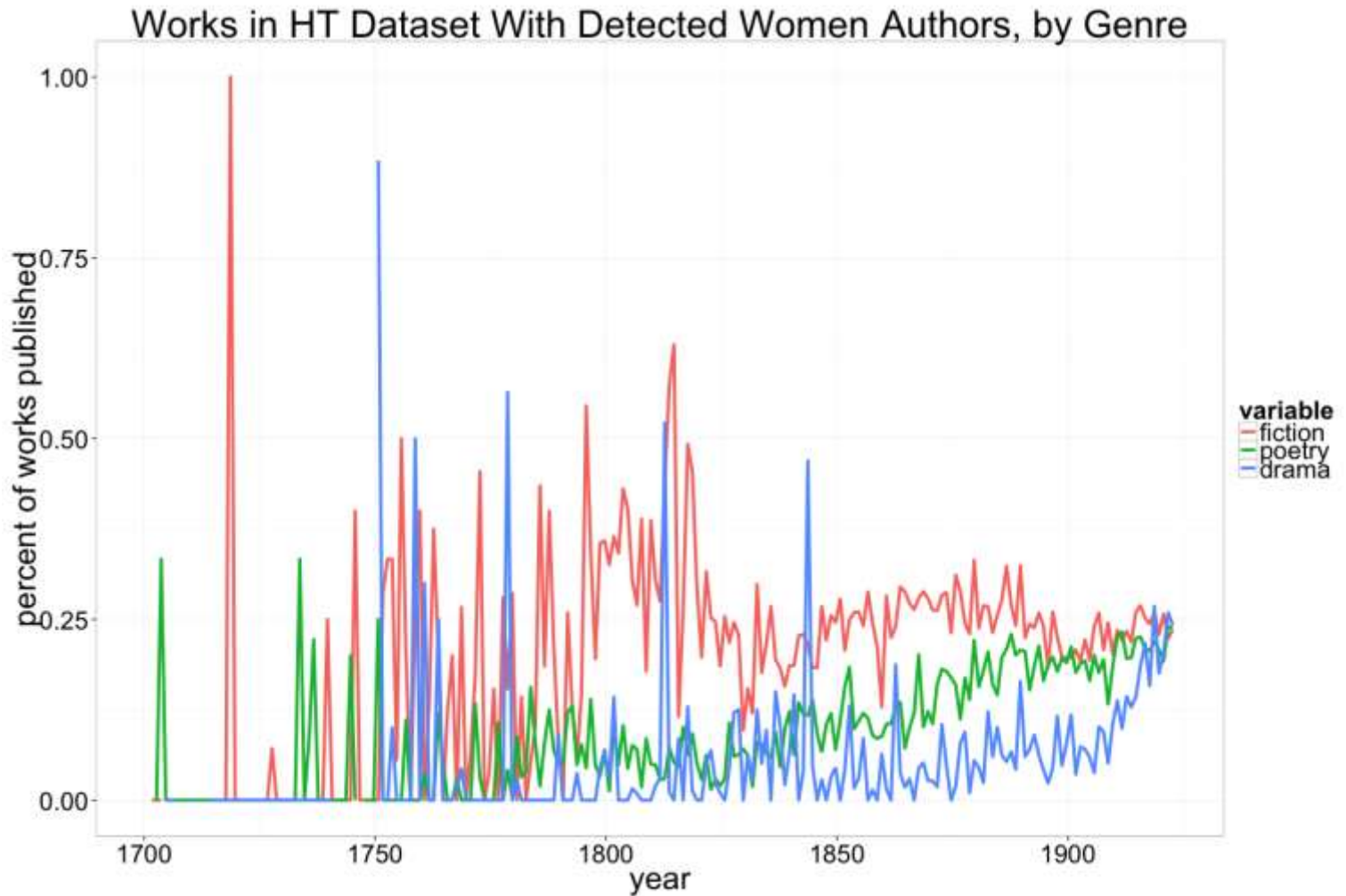
Ted Underwood - <https://tedunderwood.com/2016/12/28/the-gender-balance-of-fiction-1800-2007/>

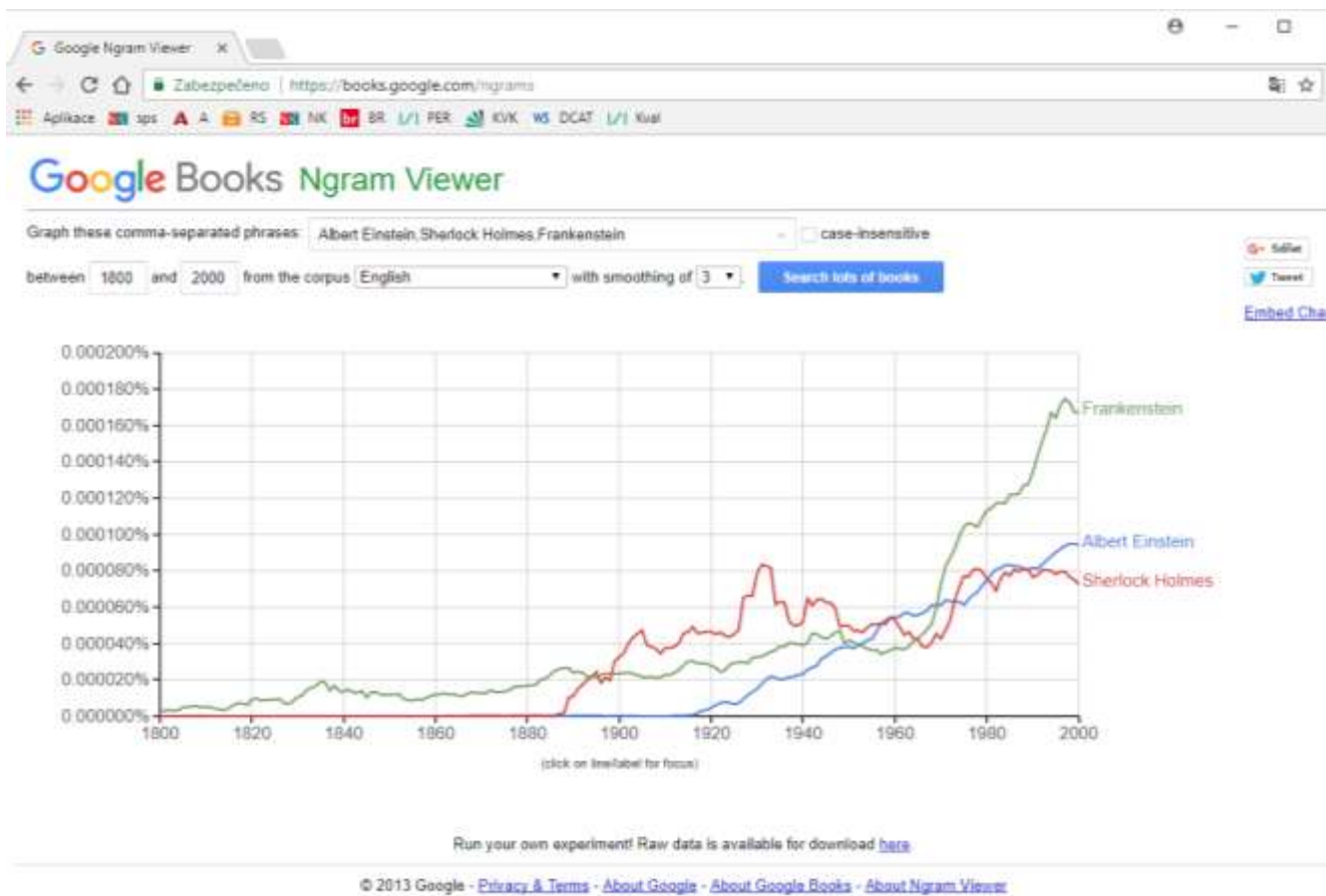

Ted Underwood - <https://tedunderwood.com/2016/12/28/the-gender-balance-of-fiction-1800-2007/>

Chris Forster - <http://cforster.com/2015/09/gender-in-hathitrust-dataset/>

Národní knihovna
České republiky
National Library
of the Czech Republic

Děkuji za pozornost

Zdeněk Matušík

zdenek.matusik@nkp.cz